

LAGD STEN LIGGER

FÖRBEREDELSE

- • Spade
- Skottkärra
- Kratta
- Kvast
- Vattenpass
- Måttband
- Snöre
- Spetsade pinnar
- Två avdragslister (raka, 2–3 m långa)
- Rätbräda (rak, ca 1,5 m)
- Markvibrator (hyr eller låna)

- • Stenplattor
- Bärlagergrus
- Sättsand
- Geotextil
- Sten beställer du från din lokala bygghandlare eller stenfirma, sand och grus från ett åkeri.

 Räkna totalt med en helgs arbete, varav grävningen tar en dag.

 Natursten är ca dubbelt så dyrt per kvm som gjuten betongsten. Gjuten betongsten kan göras förvillande lik natursten med infärgning och tumlad yta, men är enkelt att tillverka vilket ger lågt pris.

- Huggen smågatsten i granit ca 500 kr per kvadratmeter och gjuten ca 250 kr.
- Skiffer, sandsten och kalksten med oregelbundna kanter ca 400 kr och med sågade raka sidor runt 800 kr.
- Enklaste gjuten slät trädgårdsplatta 40x40x5 cm ca 125 kr.
- Kullersten 10–30 cm ca 200 kr.
- Bärlagergrus ca 150 kr per ton beroende på körsträcka.
- Geotextil ca 10 kr per kvm på rulle 25 meter och 1,2 bred.

Tar du hjälp av en professionell plattläggare kan du i regel dubbla det uppskattade priset ovan.

 Om du använder mindre stenar kan ytterkanten bli svag. Förstärk därför med lite betong under det yttersta stenlagret av exempelvis en gång.

Sten för markbeläggning kan delas upp i två grupper.

Den första är stenar bearbetade eller gjutna till samma tjocklek och med parallell över- och undersida. Dessa läggs i sättsand som avjämnas med rätbräda.

Den andra gruppen är stenar med olika tjocklek och ojämna undersidor. De läggs i sättgrus som packas in under varje sten.

Oavsett vilken stentyp du använder, glöm inte att planera leveransen. Beställda plattor kommer på lastpallar, gatsten oftast i tråd- eller plastkassar. Kullersten tippas vanligen direkt från lastbilsflaket, samma sak för bärlagergrus, sättsand och stentmjöl.

Märk ut tipplatsen om du själv inte tar emot leveransen. Läget ska naturligtvis vara så nära byggplatsen som möjligt.

Innan du börjar lägga sten själv ska du också rita och skissa olika alternativ. En stenlagd trädgårdsgång flyttar man inte på.

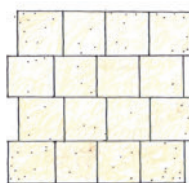
Av Leif Qvist

MÖNSTER SOM GÖR SKILLNAD

Utegolv av sten kan bli ännu intressantare om du blandar olika material med typer av mönster. Skissa på papper och ta exakta mått innan du börjar lägga. Här är några exempel på mönsterläggning.

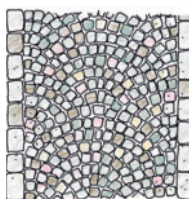
DET HÄR ÄR en läggning med marktegel i diagonalt klassiskt fiskbensmönster.

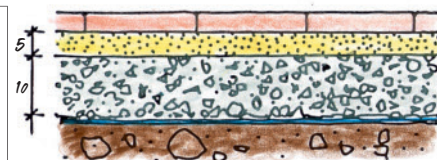
KVADRATISKA eller rektangulära plattor blir stabilare om de läggs i förband med förskjutna fogar.

FÖR STORA YTOR som en garageinfart kan det vara lämpligt med ett större mönster skapat av två material, exempelvis släta betongplattor (ca 50x50x5 cm) och smågatsten.

EN GATSTENSYTA kan läggas som bågsättning. Med 120 cm bågbredd bör båghöjden vara 30 cm. Bågförmerna tillkom närfler stenläggare arbetade knåstående sida vid sida. Armarnas räckvidd gav bågförmerna.

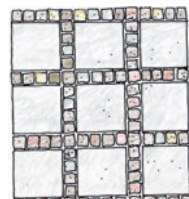
MARKSTEN: LAGER PÅ LAGER

Så här ser underbyggnaden till en trädgårdsgång eller uteplats ut. Den ursprungliga matjorden tas bort till ca 20 cm djup. Därefter läggs en geotextil ut som ska förhindra att underliggande jordlager blandas med pålagda gruslager samt att ogräs kommer upp.

Ovanpå geotextilen ligger ett bärlager av komprimerad, grov gruskross. Detta ger stadga och förhindrar tjälskjutning. Därefter ligger ca 5 cm sättsand eller stentmjöl. Ovanpå detta ligger slutligen den nya markstenen.

MARKSTEN i betong har ofta storlekar som är anpassade till varandra. Med olika moduler är det lätt att komponera mönster. Modulerna finns också i olika färger, här en mönsterläggning med helsten och tredjedelsten i samma färg.

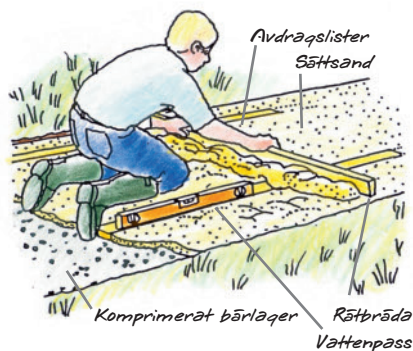
ETT STORT rutmönster med 50x50 cm cementplattor och gatsten. Ännu större rutmönster kan man göra med fyra stycken betongplattor i rutan.

SÅ SKISSA INNAN DU BÖRJAR

1 MÄRK UT MED PINNAR OCH SNÖREN

Mät ut gången eller uteplatsytan som ska stensläggas. Markera med pinnar och snören. Gräv ut ett spadskift ca 15–20 cm. Rulla ut geotextilen över ytan. Fyll ut bärlagergruset 10–12 cm, jämna ut och vibrera ner med markkvibratoren.

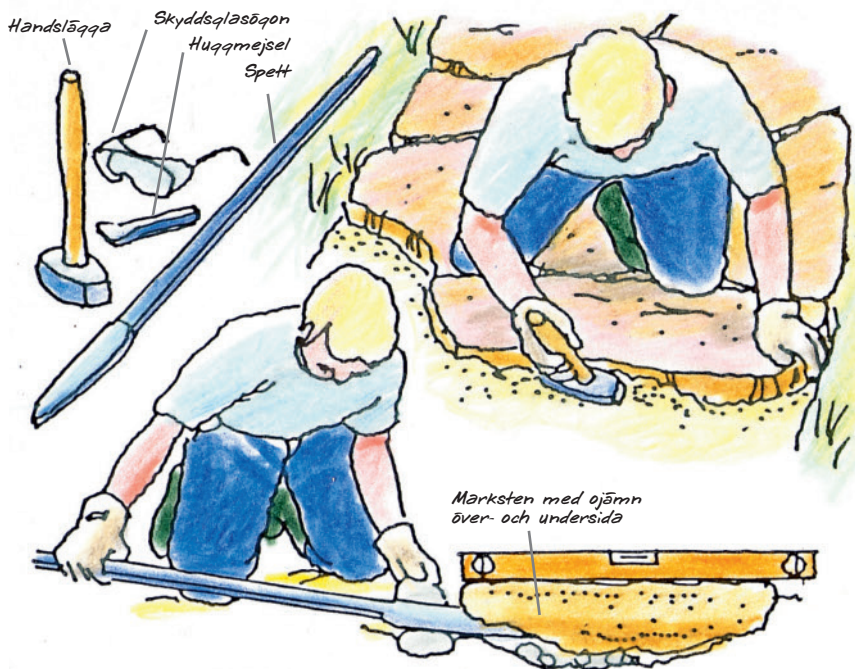
2 FYLL PÅ MED SAND

Fyll ut sättsand alt. stensmjöl. Jämna ut med kratta. Lägg ut banorna parallellt. Väg av så att det blir ca 5 cm kvar när rätbrädan rakar av den överflödiga sanden. Ta upp banorna och fyll i sand i spåren.

3 ... OCH LÄGG PÅ MARKSTENEN

Lägg ut markstenen, vilken typ som helst bara det är parallella och jämna över- och undersidor. Lägg så tätt som möjligt. Kör över stenen med markkvibratoren igen. Sopa ner sand i fogarna.

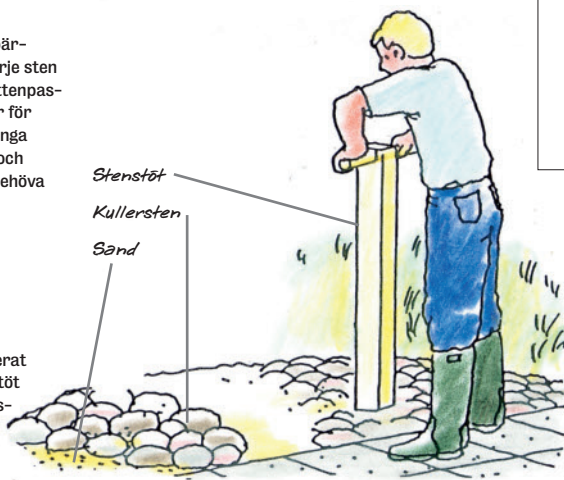

4 JUSTERA TUNGA STENAR MED SPETT

För marksten med ojämn undersida kan bärlagret vara tunnare men mer sand behövs. Varje sten får läggas ut och vägas av individuellt med vattenpasset. Kanske man måste lyfta upp några gånger för påfyllning eller bortgrävning av underlaget. Tunna stenar kan justeras med spett som hävstång och packas under med småstenar. Kanterna kan behöva justeras med huggmejsel och handsläggga. Obs – använd skyddsglasögon!

5 STÖT NED OJÄMNA STENAR

Fältsten s.k. kullersten läggs på komprimerat bärlager och ca 5 cm sandlager. Med en stenstöt (furu 10x10 cm och ca 1 meter lång samt tvärs-låhandtag) stöts de ojämnt stora kullerstenarna ner till så jämn yta som möjligt. Sopa ned sand i mellanrummen.

ORDLISTA

ALV – underliggande marklager

AVVÄGNING – förfarande som tillämpas vid bestämning av höjdskillnad mellan olika markpunkter

BÄRLAGER – stabilt gruskrosslager

BÄRLAGERGRUS – kornstorlek 0–32 mm

FLIS – flat stenplatta med ojäma kanter

FÄLTSTEN – kullersten, rundslipad granit

GEOTEXTIL – fibertextil som släpper igenom fukt, för åtskiljande av påförda markskikt

GRUS – kornstorlek 2–20 mm

GÅRDSGRUS – singel eller makadam, tvättat, storlek 4–8 mm och 8–16 mm

MAKADAM – stenkross för hus- och anläggningsbyggen, storlekar: fin 4–8 mm, mellan 8–16 mm, grov 16–32 mm och 32–64 mm

SAND – finkornig fraktion, kornstorlek max 4 mm

SINGEL – obearbetad sten i olika kornstorlekar för betong och kapillärbrytande skikt i grunder. Storlekar: gårdsingel 4–8 mm, ärtsingel 8–16 mm, finsingel 16–32 mm och dränsingel 8–32 mm

STENMJÖL – finkornigast av krossprodukterna, storlekar: 0–4 mm, 0–8 mm.

MER HJÄLP? SÅ HÄR GÅR DU VIDARE

Marksten är ett stort område. Det finns många material att välja på och stenen kan varieras och läggas på en rad olika sätt. Om du vill få ännu fler instruktioner till hur du lägger marksten kan du med fördel läsa Leif Qvists bok "Stenprojekt för trädgården" (Prisma Bokförlag).

FÖRBEREDELSE

- Spade
- Kratta
- Skottkärra
- Vattenpass
- Måttband
- Murslev
- Elektrisk cirkelsåg
- Skruvdragare
- Skyddplastfolie

- 1/2 kubikmeter bärlagergrus
- 1 skottkärna sättsand
- 12 st trädgårdspattor 45x45x4 cm
- 20 st lecablock 15x20x60 cm
- 1 st 25 kg säck murbruk
- 1 st 25 kg säck putsbruk
- Trävirke till skyddande träskiva: 6 st hyvlad furu 21x120 mm (längd 1480 mm), 4 st tvärsålar 21x45 mm (längd 420 mm) rostfri krysskruv 24 st längd 35 mm
- 2 grillgaller och 1 asklåda 465 mm bred och 375 mm djup (standardtillbehör till 60 cm bred elspis)

Räkna med en helgs arbete, allt som allt, men vänta med att inviga din grill i ytterligare en vecka så att den hinner bli ordentligt torr.

På grund av faktorer som luftfuktighet och temperatur är vår och höst de bästa årstiderna för att mura en grill. Grundregeln: ju längre tid det tar för murbruket att torka, desto hållbarare blir konstruktionen.

- En murad grill behöver inte alls bli dyr. Totalt handlar det inte om mer än ca 1000 kr för en enklare variant (motsvarande den i exemplet till höger). Kostnaden är fördelad enligt nedan:
 - Lecablock 400 kr
 - Marksten 250 kr
 - Mur- och putsbruk 100 kr

Använd två grillgaller från en vanlig elspis – det övre galleret för grillmaten, det undre för grillkolsbädden och i anslutning till detta en djup bakplåt som asklåda.

Både grillgaller och bakplåt finns i regel att hitta på en lokal miljöstation. Prata med stationens personal på plats.

KOMPROMISSA INTE

En murad utegrill står lämpligen på en grund av marksten på bärlagergrus. Stommen kan med fördel vara murad av lecablock som har slammats gråvita.

En murad grill flyttar du inte på i första taget. Det kan också vara svårt att i efterhand förändra grillens utseende och funktion. Innan du börjar arbeta är det därför viktigt att du tänker på att:

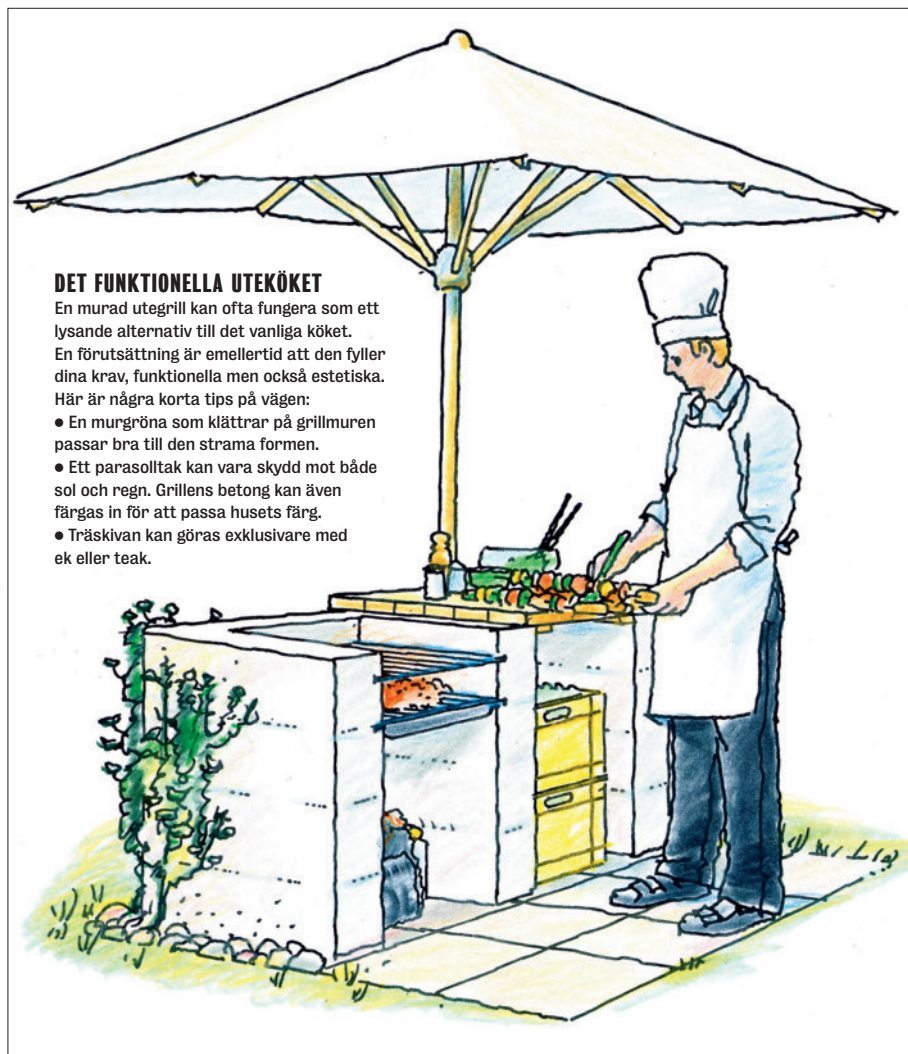
✓ Placeringen av grillen på tomten bör vara nära matplatsen, men inte så nära att röken stör. Grillens front bör vara vänd mot matgästerna. Ett vindskyddat soligt läge är att föredra.

✓ Grillen bör utformas så att det finns gott om förvaringsalternativ för tillbehör, dryckesbackar etc.

Lycka till!

Av Leif Qvist

DET FUNKTIONELLA UTEKÖKET

En murad utegrill kan ofta fungera som ett lysande alternativ till det vanliga köket. En förutsättning är emellertid att den fyller dina krav, funktionella men också estetiska. Här är några korta tips på vägen:

- En murgröna som klättrar på grillmuren passar bra till den strama formen.
- Ett parasolltak kan vara skydd mot både sol och regn. Grillens betong kan även färgas in för att passa husets färg.
- Träskivan kan göras exklusivare med ek eller teak.